
Jasmin AHIĆ¹

Mehanizmi i institucije prevencije i suzbijanja organizovanog kriminaliteta u jugoistočnoj Evropi

Mechanism And Institutions Of Prevention Of Organized Crime In Souteast Eurepe

---

Sažetak

*Autor analizira i obrađuje aktuelnu tematiku u sistemu sigurnosti jugoistočne Evrope i ukazuje na problematiku organizovanog kriminaliteta, koja je kao zasebna cjelina bila povod organizovanja postdiplomskog studija u sklopu **Pakta o stabilnosti**. Ukazuje na problem definiranja samog pojma organizovanog kriminaliteta kao i na «funktionalnost» postojećih regionalnih institucija za borbu protiv ovog savremenog vida kriminaliteta. Poseban naglasak je na struktuiranju i funkcioniranju mehanizama institucija kako na nacionalnoj (državnoj) tako i na regionalnoj razini (Pakt Stabilnosti, SECI, OSCE, Interpol, itd.) Postavlja se pitanje da li su postojeće strukture regionalnih institucija zaista sposobne za ozbiljnu preventivnu aktivnos kao i suzbijanje organizovanog kriminala?*

Ključne riječi: mehanizmi, institucije, organizovani kriminalitet, jugoistočna Evropa

---

¹ Mr.sc., asistent na Katedri za sigurnosne studije, Fakultet kriminalističkih nauka Sarajevo

Problem definiranja organizovanog kriminaliteta

Organizovani kriminalitet i problemi u definiranju su početna osnova za sve prisutnija mišljenja da svi oblici organizovanog kriminalnog djelovanja ne predstavljaju i organizovani kriminalitet. Problem se iskazuje u argumentu zastupnika ovih mišljenja, a to je da za postojanje organizovanog kriminaliteta pored elemenata koji karakterišu organizovano kriminalno djelovanje, nužan još jedan element – veza kriminalne organizacije sa državom i njenim organima. No primjenom komparativne metode analize sadržaja dostupne kriminalističke naučne i stručne literature, došlo se do zaključka o nepostojanju identičnih stavova među autorima o nužnosti postojanja veze kriminalne organizacije sa državom i njenim organima, kao bitnog elementa organizovanog kriminaliteta.

Konvencija UN-a protiv trans-nacionalnog organizovanog kriminala, Palermo 2000. g. kaže da je *«organizovana kriminalna grupa je grupa koja se sastoji od tri ili više lica, koja postoji jedno izvjesno vrijeme i koja djeluje sa ciljem izvršenja jednog ili više ozbiljnih krivičnih djela radi neposrednog ili posrednog ostvarivanja novčane ili neke druge materijalne koristi»*. Ozbiljna krivična djela su definirana kao ona za koja je predviđena kazna zatvora duža od četiri godine. Na osnovu konvencije krivičnim djelima iz oblasti organizovanog kriminaliteta se smatraju učešća u grupama koja se bave kontinuirano kriminalom, korupcijom, pranjem novca, prostitucijom, trgovinom ljudima, carinskim prevarama i slično.

H. Schneider i *M. Eliot* smatraju da organizovani kriminalitet u svom sadržaju pored organizovanosti, planiranja, podjele zadataka, discipline i odgovornosti unutar kriminalne organizacije, čiji je cilj dobit i profit, obuhvata i određenu vezu sa državom i njenim pojedinim organima. Ta veza se osvaruje u vidu saradnje organa za primjenu zakona sa onima koji ne poštuju i žele da izigraju zakon, odnosno u vidu neutralisanja policije i pravosuđa i korumpiranja vlasti (*Eliot*), čime organizovani kriminalitet nastoji da neotkriven uđe u legalni poslovni svijet (*Schneider*). Za razliku od ovih autora *E. Rosman* ne ističe potrebu postojanja određene veze sa državom i njenim organima, već je dovoljno da kriminalna organizacija vrši pojedine kriminalne radnje (reketiranje, prostituciju, krijumčarenje droge) ili da u sebi sadrži čvrstu strukturu podjele posla, odgovornosti ili planiranja kriminalnih radnji.

U zakonodavnom segmentu, treba istaći da su države u kojima je organizovani kriminal već duže prisutan, usvojile niz promjena kako bi borbu protiv ovog savremenog fenomena učinili efikasnijom. Na primjer, SAD i Njemačka uvele su krivično djelo samo za članstvo u grupama organizovanog kriminaliteta kao i za niz djela su predvidjeli otežavajuću okolnost izvršenja od organizovanog kriminaliteta. U Italiji postoji definicija kriminalnog udruženja mafijaškog tipa, iz čijeg se sadržaja vidi da takvo udruženje čine najmanje tri ili više osoba, koje koriste veze osnovane na zastrašivanju, prinudi i zakonu šutnje koji proizilazi, za djela usmjerena na direktno ili indirektno upravljanje ili kontrolu privrednih djelatnosti, koncesija ovlaštenja, tendera i javnih službi ili za postizanje nelegalnih profita ili dobitka za sebe ili druge osobe. Dok je u Njemačkoj organizovani kriminalitet plansko izvršenje krivičnih djela sa svrhom postizanja dobiti ili moći, a u kojima na osnovu podjele na duže ili neodređeno vrijeme sudjeluju više od dva sudionika: koristeći specijalne zadatke, vještine ili strukture slične poslovodstvima, ili primjenjujući nasilje ili druga sredstva zastrašivanja, ili u sprezi sa politikom, medijima, javnom upravom, pravosuđem ili privredom.

Opći dio (djela velikog značaja, sa svrhom stjecanja dobiti ili moći, na duže ili neodređeno vrijeme, podjela posla, zajedničko djelovanje više od dva sudionika, plansko izvršenje) i *posebni dio* (korištenje specijalnih zadataka – poslodavstvenim, primjena nasilja ili zastrašivanja, sprege sa politikom – medijima- javnom upravom itd.)

Na osnovu navedenog može se zaključiti da u teoriji postoji šire i uže shvatanje organizovanog kriminaliteta. Šire shvatanje obuhvata one oblike organizovanog kriminalnog djelovanja, gdje postoji kriminalna organizacija i organizovani pristup u fazi pripreme i izvršenja krivičnih djela s ciljem pribavljanja protivpravne koristi. Uže shvatanje pojma organizovanog kriminaliteta, svodi se samo na one oblike organizovanog kriminalnog djelovanja gdje su uspostavljene određene veze između šefova kriminalnih organizacija i predstavnika države i njenih organa. Ako se analiziraju rezultati teorijskih istraživanja, može se zaključiti da sadržaj pojma organizovanog kriminaliteta obuhvata organizovano kriminalno djelovanje s ciljem pribavljanja protivpravne imovinske koristi i ostvarivanja profita, ali isto tako ovim pojmom podrazumjevaju se i oni oblici organizovanog kriminalnog djelovanja gdje je kriminalna organizacija uspjela da uspostavi određene veze s državom i

njenim organima. Upravo u takvim uslovima nalazi se i područje jugoistočne Evrope koje danas predstavlja raj kako za kriminalne organizacije koje su uspostavile određene veze sa državom tako i za one koje nisu.

Mehanizmi i institucije prevencije i suzbijanja organizovanog kriminaliteta u jugoistočnoj Evropi

Kada se govori o fenomenu organizovanog kriminaliteta na bilo kojem području, a posebice u sistemu sigurnosti jugoistočne Evrope, ono na što se mora ukazati jesu mehanizmi i instrumentarij koji se bavi prevencijom i sprečavanjem.

Još od uspostavljanja **Pakta Stabilnosti**² 30-tog juna 1999. godine u Sarajevu, bilo je vidljivo da će uz rekonstrukciju infrastrukture i pomirenja naroda, borba na planu vladavine zakona i uspostavljanje modernih sigurnosnih mehanizama, kao garanta stabilnosti i demokracije regiona, biti najveći problem.

U takvoj situaciji dolazi do buma regionalnih inicijativa koje prioritet daju ovom problemu. Upravo i u najznačajnijoj i po nekima danas kapitalnoj regionalnoj instituciji, *Paktu Stabilnosti*, dolazi da instrumentalizacije i stvaranja organa čiji su decidni zadaci borba protiv organizovanog kriminala. Naime, organizacijska struktura *Pakta stabilnosti* koja je uspostavljena po regionalnim radnim stolovima za demokratiju i ljudska prava, zatim ekonomiju, i sigurnosna pitanja tek u posljednje dvije godine kroz radni stol za sigurnosna pitanja (podstol za pravdu i unutrašnje poslove) uspješnije radi na regionalnoj saradnji u borbi protiv organizovanog kriminala.

SPOC (*Stability Pact Initiative for Organized Crime*) je inicijativa Pakta stabilnosti za borbu protiv organiziranog kriminala koja pokriva usvajanja politika, strategija i legislativa, zatim razvijanje multidisciplinarnih mehanizama i uspostavljanje specijaliziranih jedinica za borbu protiv organizovanog kriminala, kao i unaprijeđenje regionalne i međunarodne saradnje na ovom polju. Naravno, ovu inicijativu prate sudske reforme kao i zajednički pogranični policijski trening programi.

---

² www.stabilitypact.org

U okviru **SPOC**-a uspostavljena je *Regionalna izvršna grupa*, na čelu sa predsjednikom Radnog stola III Pakta stabilnosti – za sigurnost, sa članovima predstavnicima Vlada, savjeta i kontakt grupa u koju su odmah delegirani visoki zvaničnici odgovorni za implementaciju inicijative zajedno sa ključnim policijskim i sudskim stručnjacima. Za svaku zemlju, njen član, je spremio postojeće informacije o organiziranom kriminalu i protivmjerama koje njegova zemlja primjenjuje i prosljedio ih na Regionalnu izvršnu grupu, a na osnovu njih je napravljen plan (sa svim specifičnostima i prioritetima, kao i sa tehničkim pretpostavkama za izvršenje).

Danas je Regionalna izvršna grupa odgovorna za niz pokrenutih i uspješno izvedenih akcija na području jugoistočne Evrope, a pored članova zemalja danas su u ovoj grupi i predstavnici Evropske komisije, Vijeća Evrope, Europol, Interpola, OSCE-a, SECI-a, CEI-a.

Pored inicijative za borbu protiv organizovanog kriminala Pakta stabilnosti, tu je i **SECI Centar** čija je prevashodna misija podrška borbi protiv prekograničnog organizovanog kriminala u jugoistočnoj Evropi. Sami ciljevi Centra, unaprijeđenje regionalne saradnje na ovom polju, kao i uspostavljeni mehanizmi za prevenciju i suzbijanje – tzv. *“Task Forces”* specijalizirane policijske jedinice za borbu protiv :

- Organiziranja ilegalnih migracija ljudi
- Prostitucije
- Ilegalne trgovine drogom
- Krijumčarenja roba
- Krijumčarenja automobila
- Finansijskog kriminala
- Carinskih prevara

daju mu određenu posebnost kao jedinstvenoj instituciji za provođenje zakona na regionalnom planu u koju su uključeni policijski i carinski djelatnici svih 11 zemalja regiona.

No, da li inicijativa Pakta stabilnosti za borbu protiv organizovanog kriminala, SECI centar ili možda OSCE, Interpol i Europol, Evropska komisija, Jadranska inicijativa - stvarno i ozbiljno odgovaraju na izazove ove problematike?

Opća ocjena većine eksperata je da sa promjenom trendova u ponašanju izvršilaca organizovanog kriminala (povećanjem profesionalizma, trgovinom jednom robom kao platežnim

sredstvom za drugu vrstu, povećanjem saradnje sa stručnjacima, većom fleksibilnošću između grupa i sl.) postaje neophodno da koordiniranim akcijama svih nacionalnih i regionalnih institucija, već uspostavljeni mehanizmi propmtno identificiraju prioritetne probleme, kako bi se u što kraćem roku moglo dogovoriti o ciljevima koji mogu biti ostvareni u relativno kraćem vremenskom periodu.

Zapravo, potrebno je da vlade završe i implementiraju nacionalne strategije protiv organizovanog kriminala, npr. BiH još to nije uradila iako je nedavno upostavljeno Odjeljenje Suda BiH za organizirani kriminal. **Strategija** treba da sadrži mjere u kontinuitetu od prevencije do informiranja koje će biti bazirane na novim metodama i tehnologijama, a multi-disciplinarni mehanizmi na nacionalnom (državnom) nivou trebaju obezbjediti ispravan pristup borbi protiv organizovanog kriminala. Neizbježno je i ratifikovati i implementirati relevantne međunarodne pravne instrumente i potpisati bilateralne i multilateralne sporazume koji će poboljšati međusobnu saradnju.

Preventivno djelovanje do sada nije davalo značajnije rezultate, ali eliminiranjem zakonskih praznina, pojačanom saradnjom unutar sistema krivičnog pravosuđa, obznanjivanjem podataka o organizovanom kriminalu u cilju podizanja nivoa svijesti u javnosti, uključivanjem edukacijskog sistema, medija itd, sasvim sigurno može se do doći boljih rezultata.

Pored preventivnog djelovanja, otkrivanja i suzbijanja organizovanog kriminala, posebnu pažnju treba biti posvetiti i **legislativi i kvalifikaciji krivičnih djela** organizovanog kriminala i njihovom uključenju u međunarodne instrumente. Jer sasvim je očigledno da kriminalne organizacije nalaze podršku u vladama putem korupcije ili pritisaka, a na taj način obezbjeđuju teritoriju djelovanja, smanjuju rizik gonjenja od strane organa pravde, te učvršćuju svoju poziciju u odnosu na kompetitore. Zbog toga je potrebno da se harmoniziraju zakoni i da napokon saradnja između organa pravde zaživi. Najavljene reforme Krivičnog zakona i Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH, Republike Srpske, kao i donošenje ovih zakona na nivou države Bosne i Hercegovine sasvim sigurno će osnažiti ove izuzetno važne instrumente u suzbijanju ali i u cjelokupnoj borbi protiv organiziranog kriminala.

Na kraju treba zaključiti da «**sistem**» za borbu protiv organizovanog kriminala na regionalnom planu nije u potpunosti zaživio, a njegovi mehanizmi funkcioniraju po sistemu toplo-hladno, ali promjene na državnoj razini zemalja regiona daju nadu da buduće operacije kao što je «**Sablja**»³ neće uopće biti potrebne.

Abstract

Author (scholar of the «Royamount Process» Stability Pact) analyses present situation in the region of South Eastern Europe regarding the problems of rising organized crime, infact, he shows « the functionality» of existing regional initiatives and institutions in fight against this contemporary act of criminality. Speciall emphasys is on the structuring and functioning of the mechansims of those institution at national (state) as well as at the regional level (Stability Pact, SECI, OSCE, Interpol etc.). Are regional institutions capable to be serious actors in prevention and fight against organized crime?

Key words: mechanisms, institutions, organized crime, South Eastern Europe

Literatura i izvori:

1. ABADINSKI, Howard «Organised Crime»,Nelsaon Hall, Chicago. (1988.g.)
2. AHIĆ, Jasmin «Nova dimenzija na jugoistoku evrope-Pakt Stabilnosti», magistarska teza, Atina (2000.g.)
3. CARTER, David «A Forecast of Growth in Organized Crime in Europe: New Chalenges for Law Enforcement». Gaithesburg, Police Studies. (1992.g.)
4. DOBOVŠEK, Bojan « Organizirani kriminalitet kao perspektiva kriminalističke nauke», Mjesto i perspektive kriminalističkih nauka i kriminalističke profesije, Sarajevo.(2001.g.)
5. GREGORY, Frank «Transnational Crime and Law Enforcement Cooperaation: Problems and Processes Between East and West in Europe, Transnational Organised Crime», UK. (1995.g.)
6. ŠAKOVIĆ, Asim «Organizovani ekonomski kriminalitet», Kriminalističke teme 1-2, godište II, Sarajevo.(2002.g.)

---

³ Operacija Srbijanskog MUP-a poslije izvršenog atentata na predsjednika Vlade Srbije gosp. Đinđića, u kojoj je MUP uhapsio članove čak 159 organizovanih kriminalnih grupa među kojima i članove «Zemunskog klana» koji su odgovorani za atentat.

Kriminalističke teme

7. www.stabilizipact.org
8. www.secicentar.org
9. www.spcsecretariat.org